

Innst. S. nr. 115

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument nr. 4:1 (2005-2006)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om særskilt melding fra Stortingets ombudsmann. Ombudsmannens undersøkelser av politiets og påtalemyndighetens behandling av to anmeldelser

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Innledning

Med hjemmel i lov 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 12 annet ledd, la Stortingets ombudsmann i desember 2005 frem en særskilt melding for Stortinget om sin behandling av en klagesak.

Utgangspunktet for ombudsmannens undersøkelser er en klage fra A og hans ektefelle B over politiets og påtalemyndighetens behandling av især to anmeldelser. Den ene anmeldelsen var rettet mot A, og var fremsatt av hans yngre søster C. Anmeldelsen gjaldt gjentatte voldtekter og mishandling, psykisk så vel som fysisk. Den andre anmeldelsen ble fremmet av A mot søsteren og gjaldt falsk anmeldelse for de samme forholdene.

Ombudsmannens undersøkelser har hovedsakelig knyttet seg til påstander fra klagerne om at dokumenter har vært fjernet fra politiets og påtalemyndighetens saksmapper, at journalføringen har vært mangelfull, at etterforskningen har tatt for lang tid og at den har vært tendensøs i disfavør av A. Påstandene har vært forelagt riksadvokaten med spørsmål om hans undersøkelse av saken.

Sakens bakgrunn og behandlingen innen politiet og påtalemyndigheten

C innga formell anmeldelse mot sin bror A 9. mars 1994. Anmeldelsen omfattet for det første en hendelse 3. mars 1994, der A ifølge C hadde slengt henne i bakken, sparket henne mens hun lå nede og revet henne i håret. For det andre gjaldt anmeldelsen "fullbyrdede

voldtekter, psykisk og fysisk mishandling m.m. "De seksuelle overgrepene skulle ha pågått i om lag ti år, fra anmelderen var syv år, mens de psykiske og fysiske overgrepene skulle ha pågått frem til anmeldelsestidspunktet. Rapportskriveren opplyste i politirapporten: "Rapportskriveren kan opplyse at han har fått et godt og troverdig inntrykk av fornærmede og mener at hun snakker sant."

Det nevnes for sammenhengens skyld at C 18. mars 1994 anmeldte en daværende kommunelege på X for blant annet "utuktig omgang/handling". Videre anmeldte hun 8. august 1994 broren D for "legemsfornærmelse og trusler m.v." Begge disse anmeldelsene ble senere henlagt.

I perioden 7.-27. april 1994 tok politiet opp vitneforklaringer fra foreldrene til C og A, samt fra søsteren E. Videre innhentet politiet uttalelser fra blant annet psykolog. A ble avhørt 22. august 1994 ved X lensmannskontor. Han ble gjort kjent med innholdet i anmeldelsene og nektet straffeskyld, idet han tilbakeviste søsterens utsagn som løgn.

Statsadvokaten i Hordaland besluttet 8. januar 1996 å henlegge straffesaken mot A etter bevisets stilling for så vidt gjaldt mulig overtredelse av dagjeldende § 192 annet ledd (nå tredje ledd bokstav d) i straffeloven. Øvrige forhold ble ansett å være foreldet. Etter klage fra Cs bistandsadvokat tok statsadvokaten 13. mars 1996 ut tiltale mot A for overtredelse av straffeloven §§ 227 og 228 første ledd. Grunnlaget var episoden 3. mars 1994.

A og hans advokat fikk først innsyn i sakens dokumenter 6. mai 1996. Advokat Haugland hadde allerede i brev av 23. august 1994 bedt om adgang til å bli gjort kjent med sakens dokumenter.

Etter flere utsettelse ble det holdt hovedforhandling i Sunnhordland herredsrett 26. mai 1997. C var lovlig stevnet, men møtte ikke. Det ble avsagt frifinnende dom i tråd med aktors påstand.

Ved brev av 14. februar 1995 fra daværende forsvarer, advokat Bjørn Haukland på vegne av A, ble C

anmeldt for falsk anmeldelse. I brev 6. januar 1998 etterlyste advokat Haukland tilbakemelding vedrørende As motanmeldelse av søsteren for falske anmeldelser. Etter flere henvendelser fra advokat Haukland og senere advokat Arvid Sjødin, opplyste Hordaland politikammer i brev av 4. november 1998 at As motanmeldelse var registrert som sak 8847/98. Det ble samtidig opplyst at det etter en samlet vurdering ikke var rimelig grunn til å undersøke om det forelå et straffbart forhold. Advokat Sjødin påklaget henleggelsen til statsadvokaten i brev 27. november 1998. Den 5. juli 1999 tok statsadvokaten klagen til følge og beordret etterforskning. Statsadvokaten besluttet 21. juli 2000 å henlegge saken etter "bevisets stilling."

Advokat Sjødin påklaget henleggelsen til riksadvokaten i august 2000. Det ble samtidig bedt om at henleggelseskode i statsadvokatens avgjørelse 8. januar 1996 i straffesaken mot A om mulig overtredelse av daværende straffeloven § 192 annet ledd (nå tredje ledd bokstav d) ble gjort om fra "bevisets stilling" til "intet straffbart forhold anses bevist". Riksadvokaten tok i påtegning 7. mai 2001 ikke til følge klagen over henleggelsen av As anmeldelse av søsteren. Henleggelsesgrunnlaget i straffesaken mot A ble imidlertid omgjort i samsvar med hans anmodning. Når det gjaldt politiets og påtalemyndighetens saksbehandling, hadde riksadvokaten følgende konklusjon:

"Saken er i det hele tatt et beklagelig eksempel på slett saksbehandling og riksadvokaten vil ta nødvendige skritt for å hindre at lignende gjentar seg."

Riksadvokaten utarbeidet deretter et skriv 11. mai 2001 til statsadvokatembetene om innskjerping av saksbehandlingsregler og rutiner. Vedlagt fulgte påtegningen av 7. mai 2001 i anonymisert form. As sak ble i skrevet betegnet som "et nedslående eksempel på uheldig og kritikkverdig saksbehandling i politiet og påtalemyndigheten".

På bakgrunn av riksadvokatens påtegning nedsatte Hordaland politidistrikt en arbeidsgruppe som blant annet skulle undersøke om politidistriktets behandlingsrutiner var tilstrekkelig gode. Gruppen kom til at politidistriktet hadde et godt kvalitetssystem og gode retningslinjer for straffesaksarbeidet, men fant grunn til å komme med enkelte forslag og påminnelser.

I brev av 28. juni 2001 til A beklaget riksadvokaten politiets og påtalemyndighetens kritikkverdige behandling av søsterens anmeldelse av ham og hans motanmeldelse av henne.

A krevde 29. mai 2001 erstatning for uberettiget forfølgning etter straffeprosessloven §§ 444 og 446, jf. § 82. En del av kravet skulle gå til dekning av utgifter i forbindelse med arbeid utført av privatetterforsker Harald Olsen, som A hadde engasjert i perioden 1996-2001. På vegne av ektefellen B krevde A oppreisning etter § 448. Ved Sunnhordland tingretts kjennelse 22. januar 2002 ble kravet avvist. A påkjærte kjennelsen til Gulating lagmannsrett, som ved kjennelse 25. april 2002 opphevet tingrettens kjennelse og hjemviste saken til fortsatt behandling.

Stortingets ombudsmann viser til at sakskomplekset på ulike måter har vært tatt opp i Stortinget, blant annet i kontroll- og konstitusjonskomiteen. Komiteen innhentet i 2002 en redegjørelse fra justisministeren om saken. I komiteens brev av 14. mai 2002 til justisministeren fremgår det blant annet:

"På bakgrunn av den urett som det er enighet om er begått mot A og den belastning det er for han å gå videre med saken i rettssystemet, ber komiteen om justisministerens vurdering av muligheten for å inngå et forlik med hensyn til erstatning."

Hordaland statsadvokatembeter opplyste i brev av 23. mai 2002 til advokat Sjødin at påtalemyndigheten var "innstilt på å akseptere en erstatningsutbetaling på kr 400.000". Tilbudet ble avslått ved advokatens brev av 26. mai 2002.

Saken ble deretter behandlet på ny av Sunnhordland forhørsrett, som 9. desember 2002 avsa kjennelse med slik slutning: "Krav fra A om erstatning, tas ikkje til følge." Kjennelsen ble påkjært, men kjæremålet ble forkastet av Gulating lagmannsrett 31. oktober 2003. Videre kjæremål ble forkastet ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse 3. februar 2004. Etter straffeprosessloven § 444 er det kun den som har vært "siktet" som har rett til erstatning. Det ble lagt til grunn at dette vilkåret ikke var oppfylt.

Klagen til ombudsmannen og ombudsmannens undersøkelser

Storingsrepresentant og daværende leder av kontroll- og konstitusjonskomiteen, Ågot Valle, ga ombudsmannen en muntlig orientering i september 2002, og ombudsmannens muligheter for å undersøke sakskomplekset ble drøftet. Saken ble deretter formelt brakt inn for ombudsmannens kontor 8. november 2002 ved brev fra Torstein Dahle på vegne av A og B.

Klagen omfattet en rekke forhold vedrørende politiets og påtalemyndighetens behandling av sakene. Et hovedpunkt var at etterforskningen av Cs anmeldelse fremstod som "skjev" og at As interesser var tilsidesatt. Videre ble det blant annet vist til at A først ble avhørt i august 1994. Et annet hovedpunkt var at det tok altfor lang tid før A og hans advokat ble gitt innsyn i sakens dokumenter.

Det ble også klaget over manglende registrering av As anmeldelse av søsteren, og over etterforskningen i denne saken. Klagerne mente det ikke var riktig å henlegge saken, og viste blant annet til en eiendomstvist som de hevdet var Cs motiv for anmeldelsen. I klagen og senere korrespondanse ble det også gjort nøye rede for hvordan dokumenter etter klagerens mening var rotet bort eller fjernet av politiet eller påtalemyndigheten. Dette gjaldt blant annet rapporter utarbeidet av privatetterforsker Harald Olsen.

Klagen ble av ombudsmannen forelagt riksadvokaten med konkrete spørsmål om politiets og påtalemyndighetens saksbehandling. Riksadvokaten ga deretter en redegjørelse. Ombudsmannens spørsmål og svarbrevet fra riksadvokaten av 7. mai 2004 er gjengitt i Dokument nr. 4:1 (2005-2006).

A og B brakte ved stevning 7. mai 2004 saken inn for Bergen tingrett med påstand om erstatning. Saksøkt var staten og en navngitt politiadvokat (den påtaleansvarlige for anmeldelsene da de ble behandlet ved Hordaland politikammer).

I brev av 19. mai 2004 orienterte Stortingets ombudsmann A om at han måtte vurdere om klagen kunne behandles videre ved hans kontor etter at erstatningskravet var brakt inn for domstolene, jf. ombudsmannsloven § 4 første ledd bokstav c.

Den videre saksgangen ble diskutert i et møte på ombudsmannens kontor. Klagerne viste blant annet til at riksadvokatens svar på ombudsmannens henvendelse forelå på dagen tre år etter riksadvokatens påtegning 7. mai 2001, og at fristen for å avbryte foreldelse ved å reise sivilt søksmål om erstatning derfor utløp samme dag som svaret forelå. Klagerne anmodet derfor om at ombudsmannens undersøkelser fortsatte til tross for at det var tatt ut stevning.

I brev fra ombudsmannen datert 4. mai 2005 ble A gitt en siste frist for å komme med en avsluttende kommentar. Klagerne fulgte opp med en omfattende redegjørelse datert 20. mai 2005. De mente blant annet at Stortinget, domstolene og ombudsmannen var blitt og fortsatt ble feilinformert og villedet av henholdsvis påtalemyndigheten, Justisdepartementet og Regjeringsadvokaten. Redegjørelsen ble oversendt riksadvokaten, som ikke hadde ytterligere kommentarer.

Ombudsmannens merknader

Da klagerne tok ut erstatningssøksmål mot staten for de samme forhold som var brakt inn for Stortingets ombudsmann, fant ombudsmannen det nødvendig å avstå fra ytterligere undersøkelser. Domstolenes virksomhet er uttrykkelig unntatt fra ombudsmannens arbeidsområde, jf. ombudsmannsloven 22. juni 1962 nr. 8 § 4 første ledd bokstav c. Dette forstås slik at ombudsmannen ikke bare er avskåret fra å undersøke og uttale seg om spørsmål som en domstol allerede har tatt stilling til, men også spørsmål som er brakt inn for retten ved søksmål. Ut fra stevningens brede utforming fant ombudsmannen det nødvendig å avstå fra ytterligere undersøkelser av saken. Ombudsmannen fant likevel ikke at unntaket i ombudsmannsloven § 4 første ledd bokstav c kunne være til hinder for at han sammenfattet resultatet av de undersøkelser som allerede var gjort før søksmål ble anlagt.

Ombudsmannen viser i sine merknader til at riksadvokaten har kommet med til dels skarp kritikk av deler av etterforskningen. Ombudsmannen finner etter sin gjennomgang av saken at riksadvokatens kritikk fremstår som velbegrunnet. Beklagelsen overfor A synes ifølge ombudsmannen å være på sin plass.

Riksadvokaten har også beklaget at saksbehandlingen har tatt tid hos ham og har påtatt seg det overordnede ansvaret for at saken ikke ble avgjort raskere. Det fremgår av ombudsmannens uttalelse at det ikke kan være tvil om at riksadvokaten hadde et slikt ansvar og at saken etter ombudsmannens skjønn burde ha vært etterlyst av riksadvokaten på et langt tidligere tidspunkt.

Stortingets ombudsmann reiser ikke innvendinger mot at etterforskning ble innledet på grunnlag av anmeldelsen fra C og at saken ble tatt alvorlig. Dette må etter ombudsmannens syn tvert imot anses å være en tjenesteplikt.

Ombudsmannen kan vanskelig se at det er anført bevismessige eller andre etterforskningsmessige hensyn som kan begrunne at det drøyde med å avhøre A. Ombudsmannen uttaler at unnlatelsen av å avhøre A på et tidligere tidspunkt kan ha medvirket til å gi ham et inntrykk av å være holdt "utenfor saken".

A har fremsatt påstand om at etterforskningen var skjev og partisk i favør av søsteren og har blant annet vist til avsnittet i politirapporten om at rapportskriveren hadde "fått et godt og troverdig inntrykk av fornærmede". Riksadvokaten har i sitt skriv av 11. mai 2001 fremholdt at det på anmeldelsesstadiet ikke er opp til politiet og påtalemyndigheten "å ta standpunkt til om anmeldelsen vil føre frem eller ikke, og langt mindre formidle sin personlige mening om dette til parter eller advokater". Ombudsmannen slutter seg til riksadvokatens uttalelser på dette punktet og viser til det grunnleggende prinsippet om at påtalemyndigheten skal være objektiv og upartisk under etterforskningen.

Advokat Haukland ba om adgang til å bli gjort kjent med sakens dokumenter i brev av 23. august 1994. Han purret skriftlig 14. februar 1995, og lensmannskontoret av slo begjæringen i brev 28. februar 1995. Ombudsmannen påpeker at et krav om dokumentinnsyn skal avgjøres raskt. I denne saken synes det å ha tatt seks måneder før kravet ble behandlet av lensmannskontoret. Begjæringen ble avslått "av omsyn til etterforskninga i saken". Advokaten ba om at innsynsspørsmålet ble avgjort av Hordaland politikammer, jf. klage av 3. mars 1995. Han purret på svar i brev 2. august og 4. oktober 1995 til Hordaland politikammer. Først ved brev 16. januar 1996 ble innsynsspørsmålet avgjort. Det gikk således mer enn 10 måneder fra klagen var inngitt til avgjørelse ble truffet. Deretter gikk det etter det opplyste nesten fire måneder før advokat Haukland fikk dokumentene i hende. Ombudsmannen kritiserer den lange saksbehandlingstiden og finner det åpenbart kritikkverdige at A først fikk innsyn i saksdokumentene fire måneder etter statsadvokatens avgjørelse.

I brev av 6. januar 1998 etterlyste advokat Haukland tilbakemelding vedrørende As motanmeldelse av søsteren. I svarbrev 29. mai 1998 fra politimesteren i Hordaland ble det blant annet fremholdt at anmeldelsen av C for falske anmeldelser vanskelig kunne føre til annet enn en henleggelse, og det ble anmodet om at A vurderte nøye om han ønsket å inngi en slik anmeldelse. Etter flere purringer opplyste Hordaland politikammer i brev av 4. november 1998 at motanmeldelsen var registrert som sak 8847/98. Det ble samtidig opplyst at det etter en samlet vurdering ikke var rimelig grunn til å undersøke om det forelå et straffbart forhold, jf. straffeprosessloven § 224 første ledd. Etter klage ble denne avgjørelsen omgjort av statsadvokaten. Stortingets ombudsmann referer riksadvokatens beklagelse og kritikk av den sendrektige og mangelfulle behandlingen av As motanmeldelse.

Et viktig punkt i ombudsmannens undersøkelser har vært klagerens påstand om at dokumenter var fjernet fra saken. Riksadvokatens svarbrev til Stortingets ombudsmann bekrefter at en rekke dokumenter synes å mangle i saken, ikke minst rapporter fra privatetterforsker Harald Olsen. Dokumentmengden i saken er omfattende, og sammen med blant annet frem- og tilbakesending mellom ulike etater, kan dette, som påpekt av riksadvokaten, ha bidratt til å vanskeliggjøre dokumentstyringen. Riksadvokaten har likevel kommet med til dels skarp kritikk av politiets og påtalemyndighetens dokumenthåndtering og mangelfulle oppfølging av henvendelser fra A og hans advokater. Riksadvokatens kritikk er ifølge ombudsmannen på sin plass. Selv om en rekke av de manglende dokumenter gjelder oversendelser og begjæringer som neppe har noen selvstendig betydning for påtalespørsmålet, gir det etter ombudsmannens syn et uryddig og lite tryggende inntrykk når saksdokumenter mangler i et omfang som her. Ombudsmannen uttaler at hans undersøkelse av saken ikke har gitt grunnlag for bestemte slutninger når det gjelder årsaken til at dokumenter er kommet bort og årsaken til den mangelfulle dokumenthåndteringen for øvrig, herunder om manglene skyldes motvilje og bevisste handlinger, slik A har fremholdt. Ombudsmannen påpeker at dokumenter av materiell betydning manglet blant saksdokumentene, og at det ikke kan utelukkes at dette kan ha påvirket sakens videre behandling og påtalemessige vurdering.

Ombudsmannens oppsummering

Ombudsmannen konkluderer med at selv om hans undersøkelser har vært begrenset, etterlater de ikke tvil om at saksbehandlingen har vært kritikkverdige på en rekke punkter. Dette gjelder så vel Cs anmeldelse av broren A, som hans motanmeldelse av henne. De kritikkverdige forholdene omfatter bl.a. sen saksbehandling, manglende svar på henvendelser, unnlattelse av å registrere og etterforske motanmeldelsen og mangelfull journalføring og dokumentstyring for øvrig. Videre var det uheldig at rapportskriveren ved lensmannskontoret i en skriftlig påtegning vurderte sannhetsgehalten i søsterens anmeldelse av A.

Beslutningen om å starte etterforskning mot A kan ikke kritiseres. Tvert imot måtte dette anses som en tjenesteplikt. Manglene ved saksbehandlingen som deretter fulgte, antas imidlertid å ha bidratt til at etterforskningen ble uoversiktlig, og at saken trakk ut i tid. Manglene antas også å ha medvirket til at saken har blitt unødig tyngende for A og dermed også hans ektefelle.

Klagerne har utvist stort engasjement i form av bl.a. en omfattende korrespondanse med politi og påtalemyndighet, og saken har etter hvert fått et betydelig volum. Dette har i seg selv gjort den uoversiktlig.

Riksadvokaten har selv påpekt en rekke feil og mangler ved behandlingen. Han har i ettertid satt i verk flere tiltak som han har redegjort for i brevet til ombudsmannen av 7. mai 2004 pkt. 4. Videre har han beklaget saksbehandlingen overfor A. Ombudsmannen finner at beklagelsen var på sin plass.

Ombudsmannen viser til at sakens økonomiske side gjenstår. Uavhengig av ansvarsforhold er det på det rene at A og hans ektefelle har kommet i en vanskelig økonomisk situasjon. A har overfor ombudsmannen fremholdt at erstatningsspørsmålet er fremtunget av at det var nødvendig å ta ut stevning for å unngå foreldelse av erstatningskravet. Samtidig har han uttrykt bekymring for den personlige og økonomiske belastningen som en rettssak vil innebære og et håp om at saken kan løses i minnelighet.

Ombudsmannens undersøkelser har vært begrenset til de saksbehandlingsspørsmål som han har tatt opp med riksadvokaten. Undersøkelsene har ikke omfattet spørsmålet om en eventuell kompensasjon, som skal avgjøres av domstolene. Ombudsmannen viser for øvrig til at det må være opp til partene å vurdere hvordan de skal opptre i de pågående rettsforhandlinger, herunder om det er grunnlag for et forlik.

KOMITEENS BEHANDLING

Som det fremgår av dokumentet fra Stortingets ombudsmann, har sakskomplekset tidligere på ulike måter vært tatt opp i Stortinget, blant annet i kontroll- og konstitusjonskomiteen.

I brev av 25. februar 2002 anmodet Torstein Dahle, Rød Valgallianse i Hordaland, på vegne av A justisminister Odd Einar Dørum om å ta initiativ til offentlig granskning av politiets og påtalemyndighetens behandling av saken. Kopi av brevet ble sendt daværende kontroll- og konstitusjonskomité. I brev av 7. mars 2002 til justisminister Dørum, viste komiteen til brevet fra Dahle og ba opplyst om hvorledes anmodningen om granskning ville bli behandlet og når et standpunkt i saken kunne påregnes å bli truffet.

I justisministerens svarbrev datert 14. mars 2002 vises det til at kritikken i brevet fra Dahle var av en slik karakter at departementet fant grunn til å be riksadvokaten om en orientering om saken. Det vises til at riksadvokaten avga svar til departementet 7. mai 2001 der han beklaget den behandling saken hadde fått i politiet og påtalemyndigheten. Justisministeren uttaler i brevet:

"Jeg kan ikke se at det på det nåværende tidspunkt er grunnlag for en uavhengig granskning av denne saken. ..."

Det fremgår videre:

"Erstatningskravet som er fremmet, er ennå ikke avgjort ved domstolene. Tingrettens kjennelse om å avvise erstatningskravet er påkjært til lagmannsretten. Etter min vurdering vil det, under ingen omstendighet, ikke være riktig å iverksette en granskning av saken, så lenge deler av den verserer for domstolene."

Brevet følger som vedlegg 1 til innstillingen.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen sendte et nytt brev til justisminister Odd Einar Dørum 14. mai 2002. I brevet ber komiteen om justisministerens vurdering av muligheten for å inngå et forlik med hensyn til erstatning. Komiteen viser videre til at det vil være justisministerens ansvar å sørge for at det reageres overfor

de tjenestemenn som eventuelt har forsømt seg i saken og ber om en redegjørelse for hvordan dette ansvaret vil ivaretas av justisministeren. Endelig ønsker komiteen en vurdering av om de tiltak som er igangsatt for å bedre saksbehandlingsrutinene i politi og påtalemyndighet er tilstrekkelige for å sikre at noe lignende ikke vil skje igjen. Brevet følger som vedlegg 2 til innstillingen.

I sitt svarbrev av 22. mai 2002 gir justisministeren uttrykk for at politiet og påtalemyndigheten ikke har noen grunn til å være stolt av den behandlingen A har fått i denne saken. Det fremgår at komiteens henvendelse var forelagt riksadvokaten. Justisministeren viser blant annet til at han ikke har instruksjonsmyndighet overfor påtalemyndigheten i konkrete saker og ikke kan gripe inn i saker som behandles av påtalemyndigheten etter straffeprosessloven. Justisministerens svarbrev følger som vedlegg 3 til innstillingen.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen mottok i tiden som fulgte flere brev både fra A, hans advokat Arvid Sjødin og Torstein Dahle.

Som ledd i sin behandling av Dokument nr. 4:1 (2005-2006), sendte kontroll- og konstitusjonskomiteen 17. februar 2006 et brev til justisminister Knut Storberget med spørsmål om justisministeren, på bakgrunn av det som fremkommer i Stortingets ombudsmanns undersøkelse av saken, har synspunkter eller reaksjoner som komiteen burde være kjent med i sin behandling av Dokument nr. 4:1 (2005-2006). Justisministeren ble også anmodet om å innhente riksadvokatens eventuelle synspunkter eller reaksjoner i saken.

Komiteen mottok svarbrev fra justisministeren 28. februar 2006, vedlagt riksadvokatens uttalelse av 23. februar 2006. Svarbrevet følger som vedlegg 4 til innstillingen. Justisministeren viser i sitt svar til departementets tidligere behandling av saken. Justisdepartementet mottok klage i saken i april 2000. Klagen ble oversendt riksadvokaten som overordnet myndighet, og klager ble underrettet om at verken Justisdepartementet eller justisministeren kan gripe inn i avgjørelser som er truffet av påtalemyndigheten. I en henvendelse til Justisdepartementet i mars 2001 rettet klageren på ny kritikk mot politiet og påtalemyndighetens behandling av saken. Kritikken var av en slik karakter at departementet fant grunn til å be om en redegjørelse fra riksadvokaten. Riksadvokaten beklaget den behandling saken har fått, og sendte på bakgrunn av saken et skriv til samtlige statsadvokatembeter om innskjerping av regler og rutiner i straffesaksbehandlingen. Det fremgår videre at klager deretter fremmet krav om erstatning for uberettiget forfølgning etter reglene i straffeprosessloven.

Av justisministerens svarbrev fremgår det videre at staten ved Justisdepartementet inngikk forlik i saken 26. januar 2006. Forliket innebærer at staten betaler kr 1 200 000 til dekning av kostnader saksøkerne er blitt påført i perioden 1994-2006. Betalingen er knyttet opp til de kritikkverdige manglene ved politiet og påtalemyndighetens saksbehandling som er påtalt av riksadvokaten og Stortingets ombudsmann i sakens anledning og som er fulgt opp av tidligere statsråd Dørum i

brev av 14. mars 2002 til Stortinget. Det fremgår videre at forliket ikke regulerer klagers sak for Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité eller hans sak for Den europeiske menneskerettsdomstolen. Justisministeren uttaler avslutningsvis:

"Jeg konstaterer de kritikkverdige forhold som på uheldig måte har rammet enkeltpersoner i denne saken, og legger til grunn at riksadvokatens oppfølging av saken vil forhindre at politi og påtalemyndighet gjennom sin saksbehandling i fremtiden opptrer på en måte som gir grunn for lignende kritikk."

I riksadvokatens brev til Justisdepartementet datert 23. februar 2006 vises det til at det er gitt flere uttalelser til Stortingets ombudsmann i forbindelse med hans behandling av saken. Riksadvokaten viser til at de kritikkverdige forhold i stor grad ble gjort kjent for politiet og påtalemyndigheten før ombudsmannens uttalelse forelå og saksbehandlings- og oppfølgingsrutiner ble innskjerpet. I ettertid er ombudsmannens uttalelse sendt samtlige statsadvokatembeter med ytterligere innskjerping. Det er understreket at statsadvokatene - som ledd i sin fagledelse - må forsikre seg om at politidistriktene har gode rutiner og bevisst holdning til viktigheten av korrekt og ryddig saksbehandling. Avslutningsvis understrekes det at riksadvokatens primære siktemål med innskjerpsene er å søke å unngå at politiet og påtalemyndigheten gjennom sin saksbehandling på ny gir foranledning til kritikkverdige forhold som rammer enkeltpersoner.

Selv om saken må anses å være alminnelig kjent gjennom omtale i riksdekkende media, har komiteen i likhet med Sivilombudsmannen valgt å anonymisere fremstillingen av hensyn til andre berørte i saken.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Svein Roald Hansen og Ivar Skulstad, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Lodve Solholm, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, og fra Senterpartiet, Magnhild Meltveit Kleppa, viser til ombudsmannens oversendelse til Stortinget med vedlegg om en klagesak som gjelder politiet og påtalemyndighetenes behandling av især to anmeldelser. Ombudsmannens undersøkelse av saken er begrenset av unntaket i ombudsmannsloven § 4 første ledd, bokstav c, idet sakens erstatningsmessige sider ble reist for domstolen under ombudsmannens behandling av klagen.

Komiteen viser til at ombudsmannen konkluderer sin undersøkelse med at behandlingen av saken både hos politiet og påtalemyndighetene er kritikkverdig på en rekke punkter. Kritikken omfatter sen saksbehandling, manglende svar på henvendelser, unnlattelse av å registrere og etterforske motanmeldelsen og mangelfull journalføring og dokumentstyring for øvrig. Komiteen er enig i denne usedvanlig sterke kritikken.

Komiteen viser til brev til komiteen fra statsråd Knut Storberget med vedlegg av brev fra riksadvokaten til Justisdepartementet, hvor den samme kritikk av saksbehandlingen som ombudsmannen konkluderer med, også er framført.

Komiteen viser til at denne saken har ført til at riksadvokaten i brev til samtlige statsadvokatembeter innskjerpet rutiner og instruks for god og effektiv saksbehandling. Dette ble gjentatt på det årlige statsadvokatmøtet våren 2001 og tatt inn som eget punkt i oppsummeringsskrivet. Senere er også ombudsmannens uttalelse i sin helhet sendt samtlige statsadvokatembeter, og med en spesifikk påtegning til Hordaland statsadvokatembeter om å gjøre uttalelsen kjent for politimesteren i Hordaland og i samråd med ham vurdere om og eventuelle tiltak eller oppfølging uttalelsen foranlediger.

Komiteen viser til at daværende politimester i Hordaland med bakgrunn i den skarpe antegnelsen fra riksadvokaten i 2001, nedsatte en arbeidsgruppe for å gjennomgå interne rutiner i politidistriktet og fremme forslag om endring og kvalitetsforbedring.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig i at det var helt nødvendig med den sterke kritikk og irettesettelse av de impliserte som riksadvokaten foretok. I denne saken har grove saksbehandlingsfeil medført unødig lidelse for partene i saken, og flertallet forutsetter at riksadvokaten gjennom sin oppfølging av saken verner mot gjentakelse av tilsvarende feil og mangler, og sikrer borgernes rettsvern generelt.

Flertallet viser til at ombudsmannen ikke har gått inn i de erstatningsmessige sider av saken, idet det ble reist krav om erstatning for domstolene. I brev fra justisministeren er komiteen gjort kjent med at det den 26. januar 2006 ble inngått forlik mellom klageren og hans kone og staten ved Justisdepartementet. Forliket innebærer at det utbetales 1,2 mill. kroner til klageren og hans kone i kostnadsdekning for utgifter som er påført i perioden 1994-2006.

Flertallet viser til at forliket ikke berører klagerens rett til å forfølge videre saker etter straffeprosessloven kapittel 31, klagesaken mot EMD eller eventuell erstatningsutbetaling fra Stortinget eller Stortingets organer. Flertallet viser til dette og ordningen med billighetserstatning.

Flertallet vil peke på at ombudsmannens gjennomgang av saken, innenfor den ramme som ble lagt når erstatningssaken ble reist for domstolene, er et viktig bidrag til oppfølgingen av hele denne saken. Flertallet legger til grunn at den oppfølging saken samlet sett nå har fått, vil være et viktig bidrag til at politi og påtalemyndighet i fremtiden legger til grunn en saksbehandling som ikke gir grunnlag for liknende kritikk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil i utgangspunktet basere saksopplysninger og referanser så langt det er mulig til Dokument nr. 4:1 (2005-2006) - Særskilt melding fra Stortingets om-

budsmann - politiets og påtalemyndighetens behandling av to anmeldelser.

Disse medlemmer er av den mening at for å få en oversikt over hele saksforholdet, er det en nødvendighet å trekke inn andre sentrale dokumenter og forhold i saken som ikke fremkommer i ombudsmannens melding.

Disse medlemmer understreker viktigheten av å konstatere at hele saken pr. dags dato er brakt til en juridisk avslutning hvor et forlik datert 26. januar 2006 gir full oppreisning til A og hans ektefelle B.

Disse medlemmer viser til forlikets pkt. 1 hvor

"Staten v/Justisdepartementet erkjenner at de anførsler som ble fremsatt av Staten i anledning erstatningssak ved Gulating lagmannsrett 31.10.2003 etter strpl. kap. 31 ikke representerer statens syn. Det legges således til grunn at straffesaken ble endelig avgjort ved Riksadvokatens vedtak av 7. mai 2001 som intet straffbart forhold funnet bevist, og at dette innebærer en renvaskelse for de straffbare anklager."

Dette betyr i realiteten at alle påstander i saken fra staten v/påtalemyndighetens side i forbindelse med straffesak kjæremålet i Gulating Lagmannsrett i 2003, er slik disse medlemmer vurderer saken, kjent maktesløse idet disse påstander i saken ikke representerer statens syn.

Disse medlemmer betrakter det inngåtte forlik som en total seier for A og B i deres nærmere 12 års kamp for rettferdighet og oppreisning. Slik disse medlemmer ser saken, er det dette utgangspunktet som må legges til grunn ved en gjennomgåelse av sakskomplekset.

Disse medlemmer viser for øvrig til ombudsmannens Dokument nr. 4:1 hvor det fastslås at

"selv om mine undersøkelser har vært begrenset, etterlater de ikke tvil om at saksbehandlingen av anmeldelsene har vært kritikkverdig på en rekke punkter. De kritikkverdige forholdene omfatter bl. a. sen saksbehandling, manglende svar på henvendelser, unnlatelse av å registrere og etterforske motanmeldelsen og mangelfull journalføring og dokumentstyring for øvrig."

Disse medlemmer er av den klare oppfatning at når ombudsmannens behandling av saken ble stoppet som følge av søksmålet (begrunnet med foreldelsesproblemet) så må dette stå sentralt i komiteens behandling nå som saken endelig har fått sin juridiske løsning. Da blir det særdeles viktig med en grundig vurdering av den økonomiske erstatning til ekteparet.

Disse medlemmer konstaterer med tilfredshet at foreldelse nå kan avbrytes for saker som er brakt inn for Stortingets ombudsmann for forvaltningen, jf. foreldelsesloven § 16 nr. 2 bokstav b, som trådte i kraft 1. juli 2004.

Disse medlemmer vil minne om vår nasjons gjeldende etiske normer der mennesker som urettmessig blir beskyldt for handlinger som beviselig ikke medfører riktighet, har krav på oppreisning samt bør få dekket alle sine direkte utgifter knyttet til den aktuelle saken. På samme måte, blir en sak ført for domstolene

og en part oppnår full juridisk seier, vil disse medlemmer minne om at denne part vanligvis oppnår å få dekket sine totale dokumenterte saksutgifter. Dette prinsipp bør også gjelde i denne sak slik disse medlemmer tolker vårt samfunns etiske tradisjoner.

Disse medlemmer er av den oppfatning at den økonomiske vurdering av ekteparet A og Bs utgifter i forbindelse med forliket datert 26. januar 2006 ikke har tatt høyde for deres virkelige totale utgifter inkludert renter, sett i lys av at forliket var en full oppreisning og total seier for ekteparet.

Disse medlemmer foreslår at ekteparet får kompensert sine totale dokumenterte utgifter som direkte relaterer seg til ekteparets kamp for full oppreisning, regnet fra mars 1994 og frem til dags dato, med renter. Fra den sum som fremkommer etter en gjennomgang av kostnadene, trekkes allerede utbetalt kr 1 200 000 for kostnadsdekning av utgifter som fremkommer i partenes forlik datert 26. januar 2006.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at ekteparet A og B får kompensert sine totale dokumenterte utgifter som direkte relaterer seg til deres kamp for full oppreisning, regnet fra mars 1994 og frem til dags dato, med renter. Fra den sum som fremkommer etter en gjennomgang av kostnadene, trekkes allerede utbetalte kr 1 200 000 for kostnadsdekning av utgifter som fremkommer i partenes forlik datert 26. januar 2006. Forslag om tilleggsbevilgning som sikrer slik kompensasjon, fremmes i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett våren 2006."

Disse medlemmer foreslår videre at A og B blir tilkjent en billighetserstatning som med sin sum gir uttrykk for at det offentlige har sviktet i sin behandling av deres sak, samt tilkjenne gir sakens alvorlige og kritikkverdige karakter. Slik disse medlemmer oppfatter saken, har denne et innhold som avdekker en fundamental svikt i staten v/politi og påtalemyndighetens side som overgår tidligere behandlede saker i kontroll- og konstitusjonskomiteen og som går på ivaretagelsen av rettsikkerheten til enkeltmennesket.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Som billighetserstatning innvilges A kr 1 000 000 og B kr 500 000 som uttrykk for at det offentlige har sviktet i sin behandling av deres sak og tilkjenne givelse av sakens alvorlige og kritikkverdige karakter."

Disse medlemmer er av den oppfatning at dersom ikke Stortinget tilrettelegger nødvendige og tilfredsstillende erstatninger i saken, kan disse forhold bli brakt videre i rettssystemet som en sivilrettslig sak.

Disse medlemmer viser til at ekteparet nå er uføretrygdet, noe disse medlemmer antar er et resultat av de kritikkverdige forhold som er avdekket av ombudsmannen og mener derfor at det ikke kan være uforvarlig å finne frem til en minnelig løsning med

kompensasjon for ekteparets totale utgifter, samt at en billighetserstatning blir innvilget. Sakens eventuelle videre gang i domstolene som et sivilt søksmål bør etter disse medlemmers mening av hensyn til ekteparet derfor forsøkes forhindret.

Disse medlemmer vil også påpeke at tidligere justisminister Odd Einar Dørum kan ha blitt forledet til å ha feilinformert kontroll- og konstitusjonskomiteen og Stortinget i 2002 i forbindelse med denne saken. En side av saken er hva justisministeren informerte Stortinget om, en annen side av saken er hva han unnlot å opplyse Stortinget om som en del av en statsråds opplysningsplikt.

Disse medlemmer mener at justisministeren den gang var blitt forledet til å blande sammen to separate saker da han ga uttrykk for at det ble arbeidet med et forlik i den saken kontroll- og konstitusjonskomiteen henvendte seg om. Det viste seg i ettertid at riksadvokatens vedlegg til justisministerens brev var det forlikstilbud riksadvokaten og førstestatsadvokat Walter Wangberg arbeidet med og gjaldt en annen sak, nemlig overfallssaken, der A ble frifunnet i 1997.

Disse medlemmer stiller også spørsmål om nødvendigheten og hvorfor partenes forlik av 26. januar 2006 i siste setning under pkt. 1 skriver følgende:

"Staten fastholder statsråd Odd Einar Dørum's brev til Stortinget av 14. mars 2002."

Disse medlemmer vil i denne forbindelse også knytte noen merknader til justisminister Knut Storbergets brev av 28. februar 2006 med vedlegg av brev fra riksadvokaten datert 23. februar 2006 satt opp mot den konkrete tekst i forliket av 26. januar 2006.

Disse medlemmer ønsker å henlede oppmerksomheten på det faktum at i det brevet som Justisdepartementet v/statsråden nå har sendt, står det under overskriften

"Vedlegg 1: Forlik av 26. januar 2006":

"Videre påpekes det i forliket at enkelte anførsler som ble fremsatt av statens prosessfullmektig i anledning erstatningssak ved Gulating lagmannsrett 31-10-2003 ikke representerer staten ved Justisdepartementets syn. Det siktes her konkret til påstandI tillegg siktes det til en anførsel fra. ..."

Disse medlemmer ønsker med utgangspunkt i ovennevnte merknad å påpeke at når et forlik er inngått med en bestemt tekst, kan ikke den ene part påberope seg en innskrenkende tolkning som vesentlig reduserer rekkevidden av forliket. Slik disse medlemmer vurderer det, er forlikets tekst den fyllestgjørende, autoritative tekst, og det tilligger ikke noen av partene i forliket å foreta ensidige, innskrenkende konkretiseringer som man så forsøker å presentere som autoritative. Disse medlemmer oppfatter dette som helt utilbørlig.

Disse medlemmer vil påpeke at forliket omtaler "...de anførsler som ble fremsatt av Staten...", det omtaler slett ikke "enkelte anførsler...". Slik disse

medlemmer tidligere har anført i disse merknader, omfatter forliksteksten selvsagt langt mer enn et par konkrete forhold som i og for seg var viktige. Det er en meget stor forskjell mellom uttrykket "de anførsler som ble fremsatt av Staten" som må bety "alle" og uttrykket "enkelte anførsler" som er sterkt begrensende.

Disse medlemmer stiller seg uforstående til at statsråd Knut Storberget undertegner et brev til komiteen i sak som dreier seg om kritikkverdig arbeid, påpekt av Stortingets ombudsmann for forvaltningen, av politi- og påtalemyndighet og muligens departement, som inneholder hva en på dagligtale kaller en forfalskning av faktiske sitater. Disse medlemmer forventer en forklaring fra statsråd Knut Storberget til Stortinget i sakens videre behandling.

Disse medlemmer vil understreke at forliksteksten markerer at staten v/Justisdepartementet kom med helt andre anførsler i retten enn det staten vedkjenner seg som sakens fakta når den inngår forliket. Videre oppfatter disse medlemmer at forliksteksten dessuten påpeker at staten kjøpte en annen versjon overfor domstolen enn overfor Stortinget (jf. siste setning i sitatet fra forliket: "Staten fastholder statsråd Odd Einar Dørums brev til Stortinget av 14. mars 2002.")

Disse medlemmer er også av den mening at saken burde få konsekvenser for dem av politiets tjenestemenn og påtalemyndighetens embetsmenn som fra første dag og over mange år har behandlet anmeldelsene og etterforskning og oppfølging av disse meget kritikkverdige. Stortingets ombudsmann etterlater ingen tvil om at saksbehandlingen var kritikkverdig slik disse medlemmer leser Stortingets ombudsmanns - Særskilt melding - Dokument nr. 4:1 (2005-2006).

Av allmennpreventive hensyn mener disse medlemmer at man bør sette spørsmålsteget ved disse embetsmenns ansvar for den uakseptable embetsførsel som er vist i denne sak. Selv om det i forliket av 26. januar 2006 fremkommer som pkt. 4 og lyder:

A/B frafaller sine påståtte erstatningskrav mot de enkelte embeds- og tjenestemenn som har handlet på statens vegne i straffesakskomplekset, herunder ... Embeds- og tjenestemennene kan på selvstendig grunnlag påberope seg at erstatningskravene er frafalt."

mener disse medlemmer at Stortinget står fritt til å ta denne sak opp, da disse opplagte eksempler på ukorrekt og dårlig saksbehandling går på den generelle tillit til påtalemyndigheten og den generelle rettssikkerheten i samfunnet.

Slik disse medlemmer ser saken, er det avdekket så klare og kritikkverdige feilvurderinger og slett og uakseptabelt arbeid helt opp til Riksadvokaten gjennom mange år at det er nødvendig med en gjennomgang av påtalemyndighetens og politiets kontroll-, kvalitets- og rettssikkerhetssystem. Stortinget og regjeringen må sammen sørge for at det ikke vokser frem en oppblomstring av en ukultur hvor man innad i politi- og påtalemyndigheten gjensidig beskytter hverandre når graverende feilvurderinger, grove og uakseptable embetsgjerninger eller tjenestegjerninger oppstår og avdekkes eller anmeldes eller informeres om. Dette

er spesielt viktig for påtalemyndigheten som ikke er styrt av en statsråd eller et departement som kan stilles til ansvar overfor Stortinget eller er gjenstand for Riksrevisjonen eller annen kontroll. Hvis statsadvokater og Riksadvokaten ikke sørger for et tilfredsstillende kontroll- og kvalitetssystem, kan justismord bli et resultat slik vi dessverre har hatt altfor mange av her i landet. Gjenopptagelseskommissjonen vil ta seg av avsagte feilaktige tiltalebeslutninger som medfører domsavsigelse, men feilaktig rettsforfølgelse som skyldes uakseptabel tjenesteutøvelse i politi- og påtalemyndigheten, fremtrer i dag som i et kontrollmessig vakuum, noe denne saken vitner om. Disse medlemmer viser til at det polititilsyn Fremskrittspartiet tidligere har foreslått, ville sikret nødvendig kontroll også med tjeneste- og embetsutførelse, noe Det særskilte etterforskningsorgan ikke gjør, i og med at det først og fremst skal dekke lovstridige handlinger og ikke en slett arbeidsutførelse.

Disse medlemmer vil påpeke at i den foreliggende sak ble politi- og påtalemyndigheten i mai 1997 gjort oppmerksom på at anmeldelsen av A var en forfalskning som ledd i en intern familiekonflikt. Dette fremkom i en rapport fra en privat etterforsker, som ble sabotert og arkivert bort i alle nivåer i påtalemyndigheten i stedet for at det ble utløst en alarm som fikk de ansvarlige ledere i påtalemyndigheten til å beordre fornyet etterforskning av politiets og påtalemyndighetens arbeid i saken. Slik disse medlemmer ser det, er det rimelig klart at de fleste som vurderte saken, raskt ville anta at det var overveiende sannsynlig at det forelå en falsk anmeldelse fra søsteren C mot A og en godt dokumentert motanmeldelse fra A mot søsteren C for falsk anmeldelse. Til tross for en slik klar sannsynlighet arkiverte flere ledd i påtalemyndigheten den korrekte og begrunnede motanmeldelse fra A bort og fulgte opp og støttet den åpenbart sannsynlig falske anmeldelse fra søsteren C. Slik kritikkverdig handling og mangelfullt arbeid i påtalemyndigheten og politiet kan vanskelig beskrives på en mild måte som annet enn grov uforstand i tjenesten og i verste fall aktivt medvirkende til straffbare forhold. Dette er forhold som ikke hittil har medført verken etterforskning eller konsekvenser for arbeidsforhold for de ansvarlige personer innenfor det nåværende kontroll- og kvalitetssystem.

Selv om justisministeren ikke har instruksjonsmyndighet overfor de påtalemessige forhold, mener disse medlemmer at det allikevel må være justisministeren som har ansvaret for personalpolitikken innad i politiet og i påtalemyndigheten, blant annet gjennom påtaleinstruksene og statens allmenne personalpolitiske retningslinjer. Slik disse medlemmer ser det, er det avdekket forhold som tilsier en grundig gjennomgang av oppbyggingen av kontroll- og kvalitetssystemet for arbeidsutførelsen til politi- og påtalemyndigheten, og disse medlemmer fremmer forslag om en slik gjennomgang.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for en gjennomgang av kontroll- og kvalitetssikringssystemet for påtalemyndigheten og politiets embetsutførelse, og fremme forslag om eller sørge for gjennomføring av tiltak og omorganiseringer som sikrer at de kritikkverdige forhold som er behandlet i Dokument nr. 4:1 (2005-2006), ikke skjer igjen."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen sørge for at ekteparet A og B får kompensert sine totale dokumenterte utgifter som direkte relaterer seg til deres kamp for full oppreisning, regnet fra mars 1994 og frem til dags dato, med renter. Fra den sum som fremkommer etter en gjennomgang av kostnadene, trekkes allerede utbetalte kr 1 200 000 for kostnadsdekning av utgifter som fremkommer i partenes forlik datert 26. januar 2006. Forslag om tilleggsbevilgning som sikrer slik kompensasjon, fremmes i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett våren 2006.

Forslag 2

Som billighetserstatning innvilges A kr 1 000 000 og B kr 500 000 som uttrykk for at det offentlige har sviktet i sin behandling av deres sak og tilkjenning av sakens alvorlige og kritikkverdige karakter.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen sørge for en gjennomgang av kontroll- og kvalitetssikringssystemet for påtalemyndigheten og politiets embetsutførelse, og fremme forslag om eller sørge for gjennomføring av tiltak og omorganiseringer som sikrer at de kritikkverdige forhold som er behandlet i Dokument nr. 4:1 (2005-2006), ikke skjer igjen.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 4:1 (2005-2006) - om særskilt melding fra Stortingets ombudsmann. Politiets og påtalemyndighetens behandling av to anmeldelser - vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 29. mars 2006

Lodve Solholm
leder

Carl I. Hagen
ordfører

Vedlegg 1

Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråd Odd Einar Dørum til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 14. mars 2002

Saker vedrørende A, hans søsken og foreldre

Jeg viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen 7. mars 2002.

I brev til Justisdepartementet 20. mars 2001 rettet A alvorlig kritikk mot politiets og påtalemyndighetens håndtering av denne saken. Kritikken var av en slik karakter at departementet fant grunn til å be riksadvokaten om en orientering om saken.

Riksadvokaten avga svar til departementet 7. mai 2001 og han beklager den behandling saken har fått i politiet og påtalemyndigheten. Han legger også ved kopi av et brev som er sendt samtlige statsadvokater der det gis pålegg om å innskjerpe saksbehandlingsrutinene. I brevet til statsadvokatene heter det innledningsvis:

"Det konkrete tilfellet er et nedslående eksempel på uheldig og kritikkverdig saksbehandling i politiet og påtalemyndigheten. Fra en anmeldelse ble inngitt til saken nå er avsluttet i påtalesystemet har det gått 6 år og 5 måneder. I så måte er det, heldigvis, snakk om et unntakstilfelle. Når riksadvokaten likevel finner det nødvendig å ta saken opp på generelt grunnlag, skyldes det avdekking av mangler og svakheter som en også ellers har sett forekomme."

Det er i ettertid også foretatt en evaluering av saken internt i Hordaland politidistrikt.

Riksadvokaten oversendte også kopi av sin avgjørelse 3. mai 2001 i klagesaken. Her opprettholdes statsadvokatens beslutning om å henlegge As anmeldelse av sin søster. I riksadvokatens avgjørelse heter det blant annet:

Riksadvokaten er enig i at saksbehandlingen langt fra har vært tilfredsstillende. Saken kom åpenbart skjevt ut allerede fra starten av, bl.a. ved at anmeldelsen 14. februar 1995 - i strid med påtaleinstruksen § 7-1 - først ble registrert, 4. november 1998. Det skapte både store forsinkelser og uklarheter. Også den etterfølgende tidsbruken, som utelukkende må tilskrives politiet og påtalemyndigheten, er uakseptabel. For sin del beklager riksadvokaten at manglende ivaretagelse av vanlige oppfølgingsrutiner herfra har medvirket til at det har tatt 7 måneder fra klagen ble fremsatt til den er behandlet her. Saksdokumentene ble som nevnt først mottatt her 9. april d.å. etter at de var beordret innsendt ved brev av 1. september 2000. Purring som i seg selv ikke burde være nødvendig, ble først sendt herfra 27. mars d.å. Saken er i det hele tatt et beklagelig

eksempel på slett saksbehandling og riksadvokaten vil ta nødvendige skritt for å hindre at lignende gjentar seg."

A har også fremsatt krav om erstatning for uberettiget forfølgning etter straffeprosessloven kap. 31. I brevet fra Rød Valgallianse i Hordaland fremgår det at erstatningssaken er behandlet ved Sunnhordland tingrett, som avsa kjennelse 22. januar 2002, der erstatningskravet avvises. Etter det opplyste er kjennelsen påkjært til Gulating lagmannsrett.

Jeg kan ikke se at det på det nåværende tidspunkt er grunnlag for en uavhengig gransking av denne saken. Det er foretatt en evaluering internt i politidistriktet og riksadvokaten har gjort sine undersøkelser. Det er på det rene at riksadvokaten slutter seg til den kritikken som er rettet mot politiets og påtalemyndighetens håndtering av saken. I riksadvokatens avgjørelse 3. mai 2001 karakteriserer han saken som "et beklagelig eksempel på slett saksbehandling". Riksadvokaten har sett så alvorlig på denne saken at han har funnet grunn til å sende et rundskriv til samtlige statsadvokatembeter med pålegg om å innskjerpe saksbehandlingsrutinene. Avgjørelsen av 3. mai 2001 fulgte som vedlegg til dette rundskrivet i anonymisert form.

En offentlig gransking vil trolig komme fram til noe av det samme som riksadvokaten har konkludert med, - nemlig at vi står overfor en slett saksbehandling hos politiet og påtalemyndigheten som det er all grunn til å kritisere.

Erstatningskravet som er fremmet, er ennå ikke avgjort ved domstolene. Tingrettens kjennelse om å avvise erstatningskravet er påkjært til lagmannsretten. Etter min vurdering vil det, under enhver omstendighet, ikke være riktig å iverksette en gransking av saken, så lenge deler av den verserer for domstolene.

Jeg vil imidlertid følge nøye med på utfallet av erstatningssaken.

Dersom A mener at det er begått noe straffbart fra politiets eller påtalemyndighetens side, forutsetter jeg at han anmelder dette til Sefo.

Jeg har i dag underrettet Rød Valgallianse i Hordaland mitt standpunkt til anmodningen om iverksettelse av en offentlig gransking. Brevet, som er nær likelydende med dette brevet, vedlegges i kopi til orientering.

Vedlegg 2**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Justisdepartementet v/statsråden, datert 14. mai 2002****Sak vedrørende A**

Det vises til brev fra Justisdepartementet av 14. mars 2002 som svar på kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 7. mars 2002.

Riksadvokaten har i sin vurdering av saken vedrørende A, konkludert med at vi her står overfor en slett saksbehandling hos politiet og påtalemyndigheten som det er all grunn til å kritisere. A har fremsatt krav om erstatning for uberettiget forfølgning etter straffeprosessloven. Erstatningskravet ble avvist i tingretten, men lagmannsretten har nå opphevet tingrettens avgjørelse.

På bakgrunn av den urett som det er enighet om er begått mot A og den belastning det er for han å gå

videre med saken i rettssystemet, ber komiteen om justisministerens vurdering av muligheten for å inngå et forlik med hensyn til erstatning.

Uavhengig av om A velger å anmelde forholdet til Sefo, vil det være justisministerens ansvar å sørge for at det reageres overfor de tjenestemenn som eventuelt har forsømt seg i denne saken. Komiteen ber derfor om en redegjørelse for hvordan dette ansvaret vil ivaretas av justisministeren.

Endelig ønsker komiteen en vurdering av om de tiltak som er igangsatt for å bedre saksbehandlingsrutinene i politi og påtalemyndighet er tilstrekkelige for å sikre at noe lignende ikke vil skje igjen.

Komiteen ber om en snarlig tilbakemelding.

Vedlegg 3**Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråd Odd Einar Dørum til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 22. mai 2002****Sak vedrørende A**

Jeg viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen 14. mai 2002.

Jeg vil innledningsvis gi uttrykk for at politiet og påtalemyndigheten ikke har noen grunn til å være stolt av den behandlingen A har fått i denne saken. Jeg har forståelse for at saken i seg selv har vært en stor belastning for A og hans nærmeste og at håndteringen av den ikke har gjort det lettere for A. Det fremgår også av mitt brev 14. mars 2002 til komiteen at riksadvokaten karakteriserer saken som et nedslående eksempel på uheldig og kritikkverdig saksbehandling og at tidsbruken har vært uakseptabel.

Jeg har forelagt brevet fra komiteen for riksadvokaten, som har avgitt sin uttalelse i dag. Kopi av Riksadvokatembetets uttalelse vedlegges til orientering.

Muligheten for å finne en løsning på erstatningsspørsmålet

I brevet fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen bes det om at justisministeren vurderer muligheten for å inngå et forlik med hensyn til erstatning. A har fremsatt krav om erstatning for uberettiget forfølgning etter straffeprosessloven kap. 31. Det er påtalemyndigheten, ikke Justisdepartementet, som er statens partsrepresentant i disse sakene. Jeg har ikke instruksjonsmyndighet overfor påtalemyndigheten i konkrete saker og kan ikke gripe inn i saker som behandles av påtalemyndigheten etter straffeprosessloven. Jeg har imidlertid vært i kontakt med riksadvokaten, som er leder av påtalemyndigheten, og reist spørsmål om det vil være mulig å finne frem til en løsning på erstatningsspørsmålet. Riksadvokaten har i brev i dag opplyst at påtalemyndigheten er innstilt på å bidra til at erstatningsspørsmålet nå får en rask og tilfredsstillende løsning. Førstestatsadvokat Wangberg ved Hordaland statsadvokatembeter vil i dag ta kontakt med As advokat og drøfte muligheten for å utarbeide et felles påstandsskriv til tingretten. Riksadvokaten skriver blant annet i brevet:

"Forutsatt at det oppnås enighet vil påtalemyndigheten ikke gjøre fristregelen i straffeprosessloven § 447 gjeldende, eventuelt slutte seg til en begjæring om fristoppreisning. En er selvsagt også innstilt på å gi advokat Sjødin/A rimelig tid til å vurdere og ta stilling til forslaget og den skisserte fremgangsmåte."

Jeg håper at partene lykkes i å komme frem til enighet i tråd med forslaget fra påtalemyndigheten og at erstatningsspørsmålet finner en løsning som A er tilfreds med.

Eventuelle reaksjoner overfor tjenestemenn

Komiteen ber videre om at justisministeren sørger for at det reageres overfor de tjenestemenn som eventuelt har forsømt seg i saken. Selv om riksadvokaten tidligere har fremsatt sterk kritikk mot saksbehandlingen, vil jeg ikke nå ta stilling til om det er enkeltpersoner i politiet eller påtalemyndigheten som kan ha opptrådt kritikkverdig eller som på annen måte har forsømt seg.

Påtalemyndigheten sorterer administrativt under Justisdepartementet. Dette innebærer imidlertid ikke at departementet har kompetanse til å ilegge ordensstraff, idet slikt vedtak må treffes i samsvar med reglene i tjenestemannsloven og de fastsatte personalreglemen-

tene. Etter tjenestemannsloven skal vedtak om ordensstraff treffes av tilsettingsorganet.

For *embetsmenn*, det vil si riksadvokaten, assisterende riksadvokat, førstestatsadvokatene og statsadvokatene, er Kongen tilsettingsorgan., og den som har myndighet til å treffe vedtak om ordensstraff. Dette følger også av det særskilte personalreglement for den høyere påtalemyndighet. Denne kompetansen er ikke delegert til justisministeren.

For *tjenestemenn* i påtalemyndigheten følger det av det særskilte personalreglement for politidistriktene hvem som er tilsettingsmyndighet. Justisministeren har i utgangspunktet ikke kompetanse til å treffe vedtak om ordensstraff overfor disse.

Riksadvokaten har, som nevnt, rettet sterk kritikk mot politiets og påtalemyndighetens håndtering av saken. I brev fra Riksadvokatembetet i dag, vises det til at riksadvokatens påtegning må betraktes som "meget skarp" og at det ikke kan være tvil om at det av de impliserte reelt sett oppleves som en irettesettelse.

Jeg vil likevel presisere, som tidligere anført i brev til komiteen, at eventuelle mistanker om at det er begått noe straffbart fra politiets eller påtalemyndighetens side må anmeldes til og etterforskes av Sefo.

Tiltak for å forhindre lignende saker

Komiteen ber avslutningsvis om en vurdering av om de tiltak som er igangsatt for å bedre saksbehandlingsrutinene i politiet og påtalemyndigheten er tilstrekkelige for å sikre at noe lignende ikke vil skje igjen.

Riksadvokaten har, med bakgrunn i "A"-saken, sendt et brev til samtlige statsadvokatembeter 7. mai 2001 der politiets og påtalemyndighetens regler og rutiner for saksbehandling innskjerpes. Kopi av riksadvokatens påtegning til Hordaland statsadvokatembeter 3. mai 2001 i "A"-saken, fulgte som vedlegg til brevet i anonymisert form. Kopi av riksadvokatens brev med vedlegg til Justisdepartementet vedlegges til orientering. Av hensyn til taushetsplikten ber jeg om at riksadvokatens påtegning 3. mai 2001 unntas fra offentlighet.

I brev til statsadvokatene karakteriserer riksadvokaten "A"-saken som et nedslående eksempel på uheldig og kritikkverdig saksbehandling. Riksadvokaten skriver avslutningsvis i brevet:

"På alle nivå innen politiet og påtalemyndigheten må det etableres oppfølgingsrutiner og gjennomføres restansekontroller som sikrer at pågående og uavgjorte saker ikke faller ut av systemet og blir "glemt".

Riksadvokaten ber om at statsadvokatene - som ledd i fagledelsen - sørger for å ta de forannevnte spørsmål opp med underordnet påtalemyndighet og ledelsen i politidistriktene. I samråd med politimesteren må det sørges for etablering/innskjerping av rutiner og instruksjoner for god og effektiv saksbehandling."

Pålegget i brevet ble gjentatt på det årlige statsadvokatmøtet våren 2001 og er også tatt inn som et eget punkt i oppsummeringsskrivet fra riksadvokaten 10. juli 2001 til statsadvokatembetene etter statsadvokatmøtet. Side 12 i oppsummeringsskrivet vedlegges til orientering.

Oppfølgingen lokalt ble overlatt til Hordaland statsadvokatembeter, og førstestatsadvokat Wangberg har i brev til riksadvokaten 13. juni 2001 redegjort for de tiltak som er gjennomført. Til orientering vedlegger jeg kopi av brevet med vedlegg.

Etter min vurdering har riksadvokaten, med sin meget sterke kritikk av saksbehandlingen og sin instruks til statsadvokatene om å innskjerpe rutinene, gitt et nødvendig signal til politiet og påtalemyndigheten med sikte på å forhindre at lignende skal skje i fremtiden. Det vil imidlertid være behov for å gjenta dette pålegget med jevne mellomrom, og jeg vil be om at riksadvokaten refererer til "A"-saken og gjentar dette pålegget på statsadvokatmøtet som finner sted 29.-30. mai i år.

Når det for øvrig gjelder erstatning etter strafforfølgning, viser jeg til regjeringens forslag om endringer i straffeprosessloven m.v. i Ot.prp. nr. 77 (2001 - 2002) som ble behandlet i statsråd 15. mai i år. Etter forslaget vil en siktet som frifinnes eller får sin sak henlagt i utgangspunktet ha rettskrav på erstatning for tapet forfølgningen har påført ham, uten at han behøver å sannsynliggjøre at han ikke har begått den handlingen som var grunnlaget for siktelsen. Siktetes rett til erstatning kan imidlertid bortfalle eller nedsettes, dersom han har medvirket til skaden. Et eksemplar av proposisjonen vedlegges.

Vedlegg 4

Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråd Knut Storberget til Stortinget, datert 28. februar 2006

Særskilt melding fra Stortingets ombudsmann - Dokument nr 4:1 (2005-2006)

Jeg er kjent med den kritikk som Sivilombudsmanen og Riksadvokaten har gitt uttrykk for i anledning saken og tar denne til etterretning.

Justisdepartementet mottok i april 2000 en klage fra anmeldte og senere klager i sakskomplekset, over politi og påtalemyndighetens behandling av straffesaken mot han. Klagen ble oversendt riksadvokaten som overord-

net påtalemyndighet, og klager ble underrettet om at verken Justisdepartementet eller Justisministeren kan ikke gripe inn i avgjørelser som er truffet av påtalemyndigheten. Klager rettet på ny kritikk mot politiet og påtalemyndighetens håndtering av saken i en henvendelse til Justisdepartementet i mars 2001. Kritikken var en av slik karakter at departementet fant grunn til å be om en redegjørelse fra riksadvokaten. I sitt svarbrev beklager riksadvokaten den behandling saken har fått i

politiet og påtalemyndigheten. Avgjørelsen i klagesaken resulterer, som De er kjent med, i et skriv til samtlige statsadvokatembeter der riksadvokaten innskjerper regler og rutiner i straffesaksbehandlingen.

Etter dette fremmer klager krav om erstatning for uberettiget forfølgning etter reglene i straffeprosessloven, og departementet mottar i februar 2002 en henvendelse fra Torstein Dahle på vegne av klager, hvor det bes om at det iverksettes en offentlig granskning av saken. Departementet viser i sin tilbakemelding til Dahle at det ikke vil være riktig å iverksette en granskning av saken så lenge deler av den verserer for domstolene. Det ble også vist til at det er foretatt en intern evaluering av saken i politidistriktet og at riksadvokaten har sluttet seg til den kritikken som er rettet mot behandlingen av saken. Dette standpunkt ble også formidlet til Stortingets Kontroll- og konstitusjonskomite. I brev av 14. mai 2002 fra Stortinget Kontroll og konstitusjonskomite ble departementet bedt om å vurdere mulighetene for å inngå forlik med hensyn til erstatning. Dette spørsmålet ble umiddelbart tatt opp med riksadvokaten, som opplyste at påtalemyndigheten var innstilt på å bidra til at erstatningsspørsmålet skulle få en rask og tilfredsstillende løsning. Forlikforhandlinger ført imidlertid ikke frem og erstatningskravet ble avvist ved kjennelse av Gulating lagmannsrett 3. oktober 2003 og kjennelse fra høyesteretts kjæremålsutvalg 3. februar 2004. Kravet om erstatning for uberettiget forfølgning ble behandlet etter da gjeldene bestemmelser i straffeprosessloven. Det var påtalemyndigheten som var partsrepresentant i sakene og justisministeren har ikke instruksjonsmyndighet overfor påtalemyndigheten i konkrete straffesaker og kan heller ikke gripe inn i saker som behandles av påtalemyndigheten etter straffeprosessloven.

Klager fremmet, sammen med sin kone, 7. mai 2004 sivil søksmål mot staten ved Justisdepartementet med krav om erstatning. Søksmålet omhandlet i stor grad de samme forhold som har vært brakt inn for Sivilombudsmannen. Jeg har gitt uttrykk for at saken burde forlikes på grunn av de kritikkverdige forhold som er avdekket, og at klager burde delvis imøtekommes. Staten ved Justisdepartementet inngikk 26. januar d.å forlik i saken.

Undervedlegg 1

Forlik av 26. januar 2006

Mellom Staten v/Justisdepartementet og A/B er i anledning verserende tvist ved Bergen tingrett i Sak XXXXX inngått slikt utenrettslig

FORLIK:

1. Staten v/Justisdepartementet betaler kr 1 200 000 i kostnadsdekning til A og B for utgifter påført i perioden 1994-2006 som følge av de kritikkverdige manglene ved politiets og påtalemyndighe-

Vedlegg 1; Forlik av 26. januar 2006

Forliket innebærer at staten betaler kr. 1 200 000 til dekning av kostnader saksøkerne er blitt påført i perioden 1994 - 2006. Betalingen er knyttet opp til de kritikkverdige manglene ved politiet og påtalemyndighetens saksbehandling som er påtalt av riksadvokaten og Sivilombudsmannen i anledning saken, og som er fulgt opp av tidligere statsråd Dørum i brev av 14. mars 2002 til Stortinget. Videre påpekes det i forliket at enkelte anførsler som ble fremsatt av statens prosessfullmektig i anledning erstatningssak ved Gulating lagmannsrett 31-10-2003 ikke representerer staten ved Justisdepartementets syn. Det siktes her konkret til påstand fra klager om at staten i den nevnte saken for Gulating lagmannsrett trakk i tvil riksadvokatens omgjøring av henleggelsesgrunnlaget fra "bevisets stilling" til "intet straffbart forhold bevist". I tillegg siktes det til en anførsel fra statens prosessfullmektig om at sakens "store og tragiske betydnings for sakens parter.... i stor grad kan henføres til As personlighet, og til at han har hatt dårlige rådgivere".

Forliket regulerer ikke klagers sak for Stortingets kontroll og konstitusjonskomite eller hans sak for Den europeiske menneskerettighets domstolen. Denne saken omhandler forståelsen av begrepet "siktet" som Høyesterett har lagt til grunn i sin kjennelse av 3. februar 2004 i forbindelse med klagers søksmål om erstatning for uberettiget forfølgning.

Justisdepartementet har forelagt Dokument 4:1 (2005-2006) - Særskilt melding fra Stortingets ombudsmann for riksadvokaten. Riksadvokatens uttalelse følger vedlagt.

Vedlegg 2; Riksadvokatens uttalelse av 23. februar 2006

Jeg konstaterer de kritikkverdige forhold som på uheldig måte har rammet enkeltpersoner i denne saken, og legger til grunn at riksadvokatens oppfølging av saken vil forhindre at politi og påtalemyndighet gjennom sin saksbehandling i fremtiden opptrer på en måte som gir grunn for lignende kritikk.

tens formelle saksbehandling, jfr Riksadvokatens påtegning av 7. mai 2001 punkt IV og de forhold som påpekes i Sivilombudsmannens særmelding til Stortinget av 9. september 2005. Staten v/Justisdepartementet erkjenner at de anførsler som ble fremsatt av Staten i anledning erstatningssak ved Gulating lagmannsrett 31-10-2003 etter strpl kap 31 ikke representerer statens syn. Det legges således til grunn at straffesaken ble endelig avgjort ved

Riksadvokatens vedtak av 7. mai 2001 som intet straffbart forhold funnet bevist, og at dette innebærer en renvaskelse for de straffbare anklager. Staten fastholder statsråd Odd Einar Dørums brev til Stortinget av 14. mars 2002.

2. Beløpet forfaller til betaling tre uker etter underskrift, og overføres via advokat Sjødins klientkonto xxxxxxxxxxxx.
3. Dette forlik berører ikke A/Bs rett til å forfølge videre saker etter strpl kap 31, klagesaken mot EMD, eventuell erstatningsutbetaling fra Stortinget eller Stortingets organer eller den pågående behandling i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite.
4. A/B frafaller sine påståtte erstatningskrav mot de enkelte embeds- og tjenestemenn som har handlet på statens vegne i straffesakskomplekset, herunder Embeds- og tjenestemennene kan på selvstendig grunnlag påberope seg at erstatningskravene er frafalt.
5. Saken for Bergen tingrett mellom partene heves som forlikt. Det forutsettes at tingretten samtykker i at det ikke nedlegges krav fra A/B om tilkjennelse av saksomkostninger i henhold til retts hjelpslovens § 25. Samtidig frafalles stevningen mot ..., hvoretter det for hans vedkommende i medhold av tvml § 67 jf § 305 vil bli avsagt formelt frifinnende dom.

Undervedlegg 2

Brev fra riksadvokaten til Justis- og politidepartementet, datert 23. februar 2006

Dokument nr. 4:1 (2005-2006) - Særskilt melding fra Stortingets ombudsmann

Det vises til brev av 17. februar 2006 fra Stortingets Kontroll- og konstitusjonskomite med bilag og departementets oversendelse av 21. februar d.å. med frist for merknader til i dag.

Riksadvokaten har gitt flere uttalelser til Stortingets ombudsmann i forbindelse med hans behandling av den aktuelle saken, og en antar at det ikke er verken nødvendig eller ønskelig at disse synspunktene gjentas her.

Ved Riksadvokatembetet oppfatter vi Sivilombudsmannens kritikk i det vesentlige som sammenfallende med de vurderinger man herfra har gitt uttrykk for tidligere. Saksbehandlingen var ikke tilfredsstillende, hvilket også var bakgrunnen for beklagelsen og påtalemyndighetens tilbud til klagerne i en tidligere fase om økonomisk kompensasjon. Tilbudet ble avslått.

To forhold i ombudsmannens kritikk bør kanskje kort omtales særskilt idet de retter seg direkte mot riksadvokatens saksbehandling:

1) Ombudsmannens pkt. 4.3

Gjenparter av den aktuelle klage ble, til tross for at Riksadvokatembetet som nevnt bare var gjenpartsadressat, likefullt sendt Hordaland statsadvokatembetet nokså umiddelbart. Generelt sett er det ikke slik at alle gjenparter blir fulgt opp på samme måte, idet hovedadressater anses for å ha primæransvaret. Men når dette først ble gjort, utløste det en aktivitetsplikt her for å purre opp en eventuell manglende oversendelse fra hovedadressaten. Med det som utgangspunkt gikk det for lang tid mellom riksadvokatens oversendelse av gjenparten og etterlysningen herfra, og våre purrerutiner er lagt om.

2) Ombudsmannens pkt. 4.6

I ettertid ser en at riksadvokaten i denne saken - slik den utviklet seg - kunne ha redegjort grundigere for "saksbehandlingens materielle innhold", herunder påstanden om "skjev etterforskning". Vi anså nok beklagelsen som det viktige.

-O-

Ombudsmannens avsluttende kritikk i den aktuelle saken er fulgt opp herfra, ikke bare i forhold til det aktuelle distrikt. Den 30. september 2005 tilskrev riksadvokaten samtlige statsadvokatembeter slik:

"POLITIETS OG PÅTALEMYNDIGHETENS SAKSBEHANDLING - SIVILOMBUDSMANNENS AVGJØRELSE I KLAGESAK

Vedlagt oversendes Sivilombudsmannens uttalelse av 9. september 2005 i en konkret sak i anonymisert form.

Med utgangspunkt i den samme sak innskjerpet riksadvokaten i brev av 7. mai 2001 kravet til saksbehandlings- og oppfølgingsrutiner i politidistriktene og i Den høyere påtalemyndigheten. (Brevet vedlegges for enkel referanse). Påleggene ble, som kjent, gjentatt både på statsadvokatmøtene i 2001 og 2002, jf. oppsummeringsskriv av 10. juli 2001 og 28. juni 2002.

I sin avgjørelse av 9. september d.å. slutter Sivilombudsmannen seg til den kritikken som riksadvokaten tidligere har uttalt. Foranlediget av anførselene i den konkrete klagesaken utdypes kritikken på flere punkter, og knyttes også til forhold som herfra ikke er direkte berørt i de forannevnte pålegg.

Sivilombudsmannens uttalelse oversendes i sin helhet. Et forsøk på utvelgelse av enkeltavsnitt - løstrevet fra sammenheng - vil lett kunne gi en skjevt og fragmentert fremstilling. En ville også risikere å overse en viktig lærdom, nemlig hvordan uryddig dokumenthåndtering, manglende notoritet og svikt i oppfølgingsrutiner smitter over og svekker tilliten til selve etterforskningen og de påtalemessige avgjørelsene.

Embetsleder bes besørge at statsadvokatene gjør seg kjent med Sivilombudsmannens uttalelse og bør selv kvalitetssikre embetets saksbehandlings- og oppfølgingsrutiner. Statsadvokatene *må* - som ledd i fagledelsen - på tilsvarende måte forsikre seg om at politidistriktene har gode rutiner og at den enkelte har en bevisst holdning til viktigheten av korrekt og ryddig saksbehandling."

Samme dag skrev vi følgende spesifikt til Hordaland statsadvokatembeter:

"A"-SAKEN - SIVILOMBUDSMANNENS AVGJØRELSE I KLAGESAK

Vedlagt oversendes Sivilombudsmannens uttalelse av 9. september 2005.

En forutsetter at De gjør uttalelsen kjent for politimesteren i Hordaland og i samråd med ham, vurderer om - og eventuelt hvilke - tiltak eller oppfølging uttalelsen foranlediger.

Det vises for øvrig til riksadvokatens brev av i dag til samtlige statsadvokatembeter. Saken er avsluttet herfra."

Med andre ord ble de kritikkverdige forhold i stor grad gjort kjent for politiet og påtalemyndigheten *før* ombudsmannens uttalelse forelå og saksbehandlings- og oppfølgingsrutiner innskjerpet. *I ettertid* er ombudsmannens uttalelse sendt samtlige statsadvokatembeter med ytterligere innskjerping. Det er understreket at statsadvokatene - som ledd i sin fagledelse - må forsikre seg om at politidistriktene har gode rutiner og bevisst holdning til viktigheten av korrekt og ryddig saksbehandling.

Avslutningsvis understrekes at riksadvokatens primære siktemål med innskjerpelsene er å søke å unngå at politiet og påtalemyndigheten gjennom sin saksbehandling på ny gir foranledning til kritikkverdig forhold som rammer enkeltpersoner.

Ønskes ytterligere opplysninger står en selvsagt til disposisjon.

For ordens skyld sendes gjenpart av dette brev til Sivilombudsmannen. En har ikke funnet det naturlig å unnta brevet fra offentlighet med hjemmel i offentlighetsloven § 5 annet ledd litra b.

